

dr hab. inż. arch. Katarzyna Pluta, prof. uczelni
Kierownik Katedry Projektowania Urbanistycznego i Krajobrazu Wiejskiego
Wydział Architektury
Politechnika Warszawska
ul. Koszykowa 55
00-659 Warszawa

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz
pt. „Port jachtowy jako element przestrzeni publicznej miasta nadmorskiego”**

A.

1. Podstawa formalna opinii.

- Recenzja została wykonana na zlecenie Pana dr hab. inż. arch. Jakuba Szczepańskiego, prof. PG, Prodziekana ds. Nauki Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, pismo W-39/965.2019/WAR z dnia 8 listopada 2019 r.

2. Podstawa merytoryczna opinii.

Recenzja została wykonana w oparciu o materiały dostarczone przez Pana Prodziekana Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej ds. Nauki, a przygotowane przez p. mgr inż. arch. Katarzynę Rembarz:

- Rozprawa doktorska pt.: „Port jachtowy jako element przestrzeni publicznej miasta nadmorskiego”, przygotowana pod kierunkiem Promotora Pana prof. dr hab. inż. arch. Piotra Lorensa.

B.

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz
pt. „Port jachtowy jako element przestrzeni publicznej miasta nadmorskiego”.**

1. Uwagi ogólne

Układ pracy

Rozprawa doktorska p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz jest opracowaniem jednotomowym w formie wydruku komputerowego formatu A4, oprawionego w twardą okładkę. Całość opracowania liczy 207 stron, w tym: tekst, Streszczenie w języku polskim i angielskim, Bibliografia (139 pozycji), Strony internetowe (148 pozycji), Spis tabel, Spis rycin oraz Spis fotografii. Praca składa się z Wprowadzenia (Rozdział 1), 5 zasadniczych Rozdziałów oraz Zakończenia (Rozdział 7).

Problematyka badawcza

Tematem prezentowanej rozprawy są badania możliwości włączenia morskich portów jachtowych w przestrzeń publiczną miasta, wykorzystania ich potencjału do jej kształtowania i rozwoju oraz sposobów wielofunkcyjnego zagospodarowania towarzyszącej im infrastruktury.

Wybór problematyki badawczej wpisuje się w aktualne trendy urbanistyczne i nurty rozwojowe współczesnych miast. W związku z różnymi przemianami społeczno - ekonomicznymi miast pojawiają się nowe zjawiska urbanistyczne i związane z nimi nowe typy zagospodarowania obszarów i przestrzeni publicznych. Duży wpływ na przekształcenia krajobrazu miast i otoczenia mają zmiany stylu życia związane ze zwiększeniem się ilości czasu wolnego oraz zachowaniami proekologicznymi i prozdrowotnymi mieszkańców. Jednym z głównych czynników przekształceń struktury przestrzennej miast jest rozwój turystyki, w tym turystyki wodnej. Na obszarach nadwodnych (nadmorskich i nadrzecznych) następuje powszechne wprowadzanie inwestycji turystycznych do wielu miast Europy zachodniej. Jednymi z ważniejszych elementów aktywizacji turystycznej miast są mariny i przystanie wodne. Transformacji w dużej skali podlegają również obszary dawnych portów, znajdujących się w centralnych częściach miast. Główną cechą projektów transformacji terenów portowych w dużej skali jest kreacja nowych rozwiązań powiązana z rewaloryzacją istniejącego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, co przyczynia się bezpośrednio do kształtowania tożsamości tych obszarów i jednocześnie tożsamości całego miasta. Specjalna uwaga poświęcona jest rozwiązywaniu przestrzeni publicznych w zespołach, jako głównych wyznaczników tożsamości. W Polsce także istnieje duża potrzeba aktywizacji turystycznej miast, mających dostęp do wody i szlaków żeglownych, zwłaszcza morskich.

Powyższe refleksje Recenzenta mają na celu podkreślenie faktu jak ważnego tematu badawczego podjęła się p. mgr inż. arch. Katarzyna Rembarz. Potrzeba podjęcia pracy o najnowszych rozwiązaniach i wytycznych dotyczących możliwości wykorzystania potencjału centrotwórczego portu jachtowego w tworzeniu przyjaznych miejskich stref nadwodnych, nie budzi wątpliwości i oznacza, że pracę p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz uznaję za bardzo potrzebną.

Teza, cele badawcze, zakres i metodyka pracy

Pani mgr inż. arch. Katarzyna Rembarz sformułowała następujące tezy pracy: 1/potencjał centrotwórczy portu jachtowego umożliwi mu pełnienie aktywnej roli w miejskiej przestrzeni publicznej miasta nadwodnego; 2/wielofunkcyjny charakter obiektów portu jachtowego przyczynia się do zwiększenia ich potencjału centrotwórczego; 3/struktury portu jachtowego mają charakter centrotwórczy pod warunkiem ich szczególnego ukształtowania, które umożliwiają włączenie w otaczającą przestrzeń i pełnienie dodatkowych funkcji; 4/w Polsce przy wyborze lokalizacji i projekcie morskiego portu jachtowego nie są brane pod uwagę możliwości wykorzystania jego potencjału centrotwórczego oraz integracji z sąsiadującą przestrzenią publiczną.

Głównymi celami naukowymi rozprawy doktorskiej są: 1/określenie relacji między przestrzenią publiczną, a portem jachtowym oraz 2/określenie sposobów wykorzystania potencjału centrotwórczego portu jachtowego w kreowaniu przestrzeni publicznej miast portowych. Celami szczegółowymi rozprawy doktorskiej są: 1/określenie typologii portów jachtowych w zależności od ich lokalizacji w strukturze frontu wodnego miasta nadmorskiego i pełnionych funkcji; 2/określenie cech i potencjału portu jachtowego jako czynnika centrotwórczego; 3/charakterystyka polskich morskich portów jachtowych oraz diagnoza przyczyn realizacji wadliwych i nieprawidłowych; 4/określenie wniosków badawczych i aplikacyjnych oraz rekomendacji do dalszych badań dotyczących kształtowania portu jachtowego jako elementu centrotwórczego.

Na potrzeby pracy p. mgr inż. arch. Katarzyna Rembarz przyjęła definicje istotnych pojęć, sformułowane przez różnych specjalistów, w tym definicje przestrzeni publicznej.

Cele pracy są sformułowane dobrze. Przyjęcie takich celów badawczych i konsekwentna ich realizacja widoczna w całej pracy w ujęciach ogólnych i szczegółowych już na początku daje możliwość stwierdzenia, że mamy do czynienia z bardzo wartościową całościową analizą wpływu potencjału centrotwórczego portu jachtowego na tworzenie przyjaznych miejskich stref nadwodnych. Kompleksowość oraz wielodyscyplinarność poruszanych zagadnień nie przeszkodziła pani p. mgr inż. arch. Katarzynie Rembarz w czytelnym wyodrębnieniu poszczególnych etapów badawczych, widocznym już w samym układzie pracy zawartym w spisie treści. Zawartość całej pracy potwierdza, że był to wybór trafny.

Struktura pracy jest czytelna i zrozumiała, podobnie jak metodyka badań. Wyniki pracy oparte są na wieloletnich obserwacjach i badaniach, przeprowadzonych przez p. mgr inż. arch. Katarzynę Rembarz, których podstawą były studia w terenie wybranych realizacji, a także studia materiałów źródłowych i literatury. Jednocześnie podkreślić należy, że prezentacja wyników badań następuje od zagadnień ogólnych do szczegółowych, co również jest dobre dla odbioru pracy. Przykłady do badań wybrane są poprawnie i wybór ten jest uzasadniony, podobnie jak wybór metod badawczych. Pod względem zastosowanego warsztatu naukowego - rozprawa p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz jest pracą dojrzałą. Podkreślić należy bardzo dobre graficzne syntezy w postaci map, rysunków oraz zestawień tabelarycznych rozmaitych wyników badań, a także zwięzłe podsumowania rozdziałów pracy.

Zakres terytorialny i czasowy badań jest przyjęty prawidłowo. Autorka zebrała i przeanalizowała zarówno literaturę krajową jak i zagraniczną w zakresie przedmiotu pracy. Wśród charakterystyki istniejącego stanu badań Autorka zauważyła niewielką ilość opracowań zawierających kompleksowe próby oceny centrotwórczego znaczenia morskich portów jachtowych dla miast (w tym wpływu ich lokalizacji na rozwój otaczającego terenu oraz możliwości wielofunkcyjnego wykorzystania towarzyszącej im infrastruktury). Autorka podkreśliła, że w dotychczasowych badaniach port jachtowy postrzegany jest raczej jako element większego projektu lub programu działań. Autorzy nie wnikają w jego strukturę i nie analizują efektów, jakie wywołuje jego lokalizacja. Autorka zauważyła, że temat roli portu jachtowego w kształtowaniu przestrzeni publicznej miasta oraz jego potencjału centrotwórczego jest mało poznany, a podjęcie badań w tym zakresie jest uzasadnione nie tylko ze względu na poszerzanie wiedzy, ale także z powodu możliwości aplikacyjnych wyników badań, które mogą być wykorzystywane przez decydentów i projektantów.

Struktura rozprawy

Wyniki badań przeprowadzonych przez p. mgr inż. arch. Katarzynę Rembarz zawarte są w kolejnych rozdziałach pracy:

Rozdział 1 pt. „Wprowadzenie” zawiera wyjaśnienie tematu pracy i uzasadnienie jego wyboru, cele główne i szczegółowe pracy, tezy pracy, przyjęte definicje, zakres czasowy, przestrzenny i merytoryczny badań, przyjęte metody badań. Na koniec Autorka przedstawiła stan badań w odniesieniu do przedmiotu pracy i podała jej strukturę. Zakres przestrzenny badań obejmuje rejon Morza Bałtyckiego i europejskie wybrzeża Morza Śródziemnego. Jako zakres czasowy badań poza Polską Autorka przyjęła okres od lat sześćdziesiątych XX wieku i do roku 2018. Natomiast dla badań na terenie Polski Autorka przyjęła okres od roku 1997 do roku 2019. Autorka zauważyła, że dotychczasowe polskie realizacje związane z budową infrastruktury żeglarskiej obciążone są wieloma błędami i nie wykorzystują jej potencjału centrotwórczego. Pojawienie się portu jachtowego w polskiej przestrzeni miejskiej i relacje, jakie między nimi zachodzą, są zjawiskiem nowym i mało znanym. Autorka podkreśliła, że spowodowane jest to między innymi brakiem znajomości problematyki oraz nieznanymi stosownych opracowań.

Dobrze, że w ramach przyjmowania definicji istotnych pojęć Autorka wprowadziła podział portów jachtowych wynikających z ich skali na: marinę jachtową i przystań jachtową.

Rozdział 2 pt. „Zagadnienia podstawowe dla tematu pracy” stanowi wprowadzenie w tematykę poruszaną w pracy. Na początku Autorka przedstawiła zarys historyczny rozwoju jachtingu i morskich portów jachtowych na świecie oraz w Polsce. Następnie omówiła strukturę i funkcjonowanie morskiego portu jachtowego oraz specyfikę miasta nadmorskiego i jego przestrzeni publicznych.

Rozdział 3 pt. „Kształtowanie przestrzeni publicznej miast nadmorskich z uwzględnieniem portów jachtowych. Opis procesów przekształceń przestrzeni nadwodnych w miastach portowych pod kątem lokalizacji portów jachtowych” zawiera analizy występujących od lat sześćdziesiątych XX wieku procesów, w wyniku których porty jachtowe zaczęły pojawiać się w centrach miast nadmorskich oraz badania najważniejszych, położonych w granicach miast, morskich portów jachtowych (z obszaru objętego badaniami).

Rozdział 4 pt. „Relacje między portem jachtowym a miejską przestrzenią publiczną” przedstawia i charakteryzuje czynniki wpływające na formę przestrzenną, lokalizację oraz na charakter portu jachtowego i jego relację z przestrzenią publiczną (wyodrębniając trzy typy relacji). Autorka zbadała różne typowe lokalizacje, ilustrując je przykładami. Przedstawiła także charakterystykę wybrzeży i stan infrastruktury żeglarskiej w badanym obszarze. Rozdział stanowi jeden z ważniejszych rozdziałów pracy. Metoda badawcza zastosowana do przykładów jest bardzo dobra i szczegółowa. Na uwagę zasługuje stworzenie typologii portów jachtowych w zależności od ich umiejscowienia w strukturze frontu wodnego miasta nadmorskiego i pełnionych funkcji. Cały rozdział zawiera wiedzę interdyscyplinarną i bardzo szczegółową, ukazując jak skomplikowanym i trudnym zadaniem jest projekt portu jachtowego.

Rozdział 5 pt. „Analiza wybranych studiów przypadku” zawiera analizy szczegółowe wybranych portów jachtowych, przeprowadzone za pomocą uprzednio sformułowanych kryteriów, z których ważne kryterium stanowi kryterium oryginalności rozwiązań przestrzennych. Jest to jedno z najtrudniejszych zadań podjętych w pracy, gdyż system oceny rozwiązań dotyczących roli portu jachtowego w przestrzeni publicznej miasta nadmorskiego jest ciągle rozwijany. Wybór kryteriów jest odpowiedni i wyczerpujący. Jedyne kryterium K3 należałoby uzupełnić o „istnienie rozwiązań o wysokiej jakości”. Następnie Autorka przeprowadziła analizę porównawczą wybranych portów jachtowych oraz podjęła próbę wskazania przyczyn wdrażania w Polsce projektów zawierających rozwiązania nieprawidłowe. Wątpliwości budzi ocena przez Autorkę rozwiązania Porto Antico w Genui jako obszaru, w którym nie istnieją interesujące, warte naśladowania i oryginalne rozwiązania przestrzenne. Realizacja Porto Antico to koncepcja autorstwa Renzo Piano stanowiąca próbę połączenia w jednym założeniu cech i elementów przestrzennych historycznych i współczesnych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na przemysłowe dziedzictwo miasta.

Podsumowując, autorska analiza wybranych przykładów portów jachtowych wraz ze szczegółowym podsumowaniem jest najcenniejszym elementem rozprawy.

Rozdział 6 pt. „Określenie na bazie przeprowadzonych analiz cech i potencjału centrotwórczego portu jachtowego sprzyjających kreowaniu i aktywizacji przestrzeni publicznej” zawiera opis cech i potencjału portu jachtowego jako czynnika centrotwórczego oraz sposoby ich wykorzystania w procesie kreowania przestrzeni publicznej miast portowych, a także możliwości zastosowania rozwiązań wielofunkcyjnych w strukturze portów jachtowych. Szczególną uwagę Autorka poświęciła morskim portom jachtowym w Polsce, przy projektowaniu których zauważyła wiele nieprawidłowości.

Rozdział 7 pt. „Wnioski końcowe” zawiera podsumowanie przeprowadzonych badań. Autorka sprawdziła, czy założone cele zostały zrealizowane i zweryfikowała tezy pracy. Następnie Autorka sformułowała wnioski badawcze, aplikacyjne i rekomendacje do dalszych badań, dotyczące kształtowania morskiego portu jachtowego jako elementu centrotwórczego.

W poszczególnych częściach pracy p. mgr inż. arch. Katarzyna Rembarz prezentuje wiele interesujących poglądów wartych przypomnienia, skomentowania, ale i skłonienia do dyskusji nad nimi:

1/Bardzo dobrze, że Autorka uważa kompozycję przestrzenną portu jachtowego jako jeden z najważniejszych czynników wpływających na jego atrakcyjność, jakość i tożsamość. Autorka zauważyła dużą rolę kompozycji urbanistycznej w kształtowaniu współczesnych założeń urbanistyczno -architektonicznych, co odzwierciedliło się zarówno w badaniach ogólnych, jak i szczegółowych (analizy osi widokowych i kompozycyjnych, wewnątrz urbanistycznych, widoków wewnętrznych i zewnętrznych). Podsumowując, nawet w przypadku trudności w stosowaniu zasad kompozycji w kształtowaniu przestrzeni miast, pamiętać należy, że jest to zadanie niezmiernie ważne, gdyż kompozycja urbanistyczna jest to czynnik, który decyduje o jakości przestrzeni.

2/ Pani mgr inż. arch. Katarzyna Rembarz zauważyła istotną rolę przestrzeni publicznych w rozwoju współczesnych miast. W Polsce w ostatniej dekadzie XX wieku w wyniku zmiany sytuacji gospodarczej, politycznej i społecznej kraju nastąpiły istotne zmiany w przestrzeni miast. Jednym z najważniejszych czynników przeobrażeń przestrzeni publicznej w Polsce jest rozwój gospodarki samorządowej. Działalność planistyczna dotycząca kształtowania harmonijnych przestrzeni publicznych jest dzisiaj niezbędna i natychmiast potrzebna.

3/Autorka dobrze scharakteryzowała współczesne tendencje, takie jak wzrost zainteresowania mieszkaniem nad wodą i przedstawiła najnowsze przykłady rozwiązań w tym zakresie.

4/ Podjęta przez p. mgr inż. arch. Katarzynę Rembarz tematyka jest bardzo istotna dla rozwoju prozdrowotnego społeczeństwa, gdyż wiąże się z promocją aktywnej turystyki, związanej z aktywnością fizyczną oraz zwiększeniem bezpośredniego kontaktu z naturą. Obecnie w obliczu zmniejszania się ilości ruchu mieszkańców, wynikającej głównie ze zjawiska spędzania coraz większej ilości czasu przed monitorami wszelkiego rodzaju, następuje pogorszenie stanu zdrowia i wszelkie konsekwencje i choroby z tym związane. Problem systematycznego zmniejszania się aktywności fizycznej podejmowanej przez człowieka jest jednym z głównych tematów konferencji i debat naukowych, zwłaszcza w krajach wysoko rozwiniętych. Rozwój i promocja jachtingu może nabrać w przyszłości charakteru masowego i stać się ważnym sposobem rozwoju kultury fizycznej w kraju. Dla recenzentki pracy problemy te są szczególnie ważne, w związku z tym, że jest byłą zawodniczką klubu sportowego „Warszawianka” w Warszawie (w sekcji tenisa ziemnego).

2. Uwagi szczegółowe

1/Na szczególne wyróżnienie zasługuje widoczna w całej pracy dociekliwość badawcza Autorki, połączona z umiejętnością analizy całości materiału badawczego oraz z umiejętnością formułowania syntez i tabel podsumowujących (szczególnie wartościowe są następujące tabele: Tab.2a, Tab.2b, Tab.3a, Tab.3b).

2/Wśród wielu zalet pracy wymienić należy następujące: czytelność, jasność i logiczność wypowiedzi, dobry język i styl pracy, bogaty i dobrze dobrany autorski materiał ilustracyjny, harmonijne łączenie zagadnień ogólnych i szczegółowych. Praca zawiera bardzo dobre interesujące autorskie analizy szczegółowe badanych przykładów (wykonane w oparciu o autorskie opisy zawarte w materiałach źródłowych oraz o własne obserwacje w wybranych lokalizacjach).

3/W pracy bardzo dobrze dobrany został i przygotowany materiał ilustracyjny. Część graficzna pracy wykonana jest w postaci zestawień tabelarycznych, autorskich zdjęć realizacji, a także innych ilustracji źródłowych. Dzięki materiałowi graficznemu w pracy występuje zjawisko dialogu obrazu ze słowem.

4/Uwagi techniczne: Autorka zbyt często powołuje się w przypisach na inne części pracy, co powoduje odciążenie uwagi czytelnika od głównego nurtu wypowiedzi. Przy powoływaniu się na innych Autorów należałoby posługiwać się pełnym imieniem i nazwiskiem danej osoby, a nie tylko samym nazwiskiem, gdyż stwarza to trudności w identyfikacji Autorów o takich samych nazwiskach. Należałoby także podać definicje innych specjalistycznych pojęć i określić stosowanych w rozprawie, związanych z badaną tematyką (np. slip, pirs). Tytuł ilustracji oprócz nazwy przykładu, nazwy miasta, powinien zawierać także nazwę państwa.

3. Podsumowanie i wniosek końcowy.

Podsumowanie w postaci „Wnioski końcowe” uważam za dobrze sformułowane i przekonujące, co oznacza, że teza pracy została udowodniona i cele pracy zostały osiągnięte.

Rozprawa doktorska p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz jest istotną pozycją naukową, ukazującą jak skomplikowanym zadaniem jest odpowiednie kształtowanie morskich portów jachtowych usytuowanych w strukturze miasta w celu włączenia ich w przestrzeń publiczną miasta. Praca jest istotnym głosem w trwającej obecnie dyskusji na temat kształtowania i rozwoju współczesnych miast nadmorskich.

Rozprawa doktorska jest efektem wieloletnich studiów i własnych przemyśleń Autorki wspartych jej doświadczeniem zawodowym i znajomością literatury przedmiotu. Jest to praca zarówno aktualna jak i oryginalna. Temat pracy został dobrze wybrany, a równie dobrze skonstruowany plan pracy został poprawnie zrealizowany. W sumie uważam, że praca p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz, spełnia wymagania stawiane w ustawie pracom doktorskim i może być dopuszczona do publicznej obrony.

Jako recenzent rozprawy doktorskiej p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz pt. „Port jachtowy jako element przestrzeni publicznej miasta nadmorskiego”, składam także wniosek o przyznanie wyróżnienia rozprawie doktorskiej p. mgr inż. arch. Katarzyny Rembarz.

Katarzyna Pluta

Warszawa, 7 lutego 2020 r.